

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ TRAKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJĄ

2020 m. balandžio 20 d. Nr. 4D-2019/2-1499
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje gautas X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundas (toliau vadinama – Skundas) dėl Trakų rajono savivaldybės administracijos (toliau vadinama – Savivaldybė) pareigūnų veiksmų (neveikimo), teisės aktuose nustatyta tvarka neišnagrinėjus prašymo dėl vienkartinės pašalpos skyrimo, neteikus informacijos.

2. Skunde nurodyta:

2.1. „2018 m. lapkričio mėn. [...] su prašymu [toliau vadinama – Prašymas-1] kreipiausi dėl vienkartinės pašalpos ligos atveju. Prašymo neužregistravo, kopijos nedavė. 2019 m. nesulaukęs raštiško atsakymo nei paramos, paskambinau į Savivaldybės Socialinės paramos skyrių, kur sužinojau, kad „pinigų nėra“ [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „Kreipiausi į SADM [Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, toliau vadinama – SADM] vedėją Kulpiną pagalbos. Tik 2019 m. kovo mėn. vienkartinę paramą gavau“;

2.3. „Negavus atsakymo į Prašymą-1, pakartotinai kreipiausi su prašymu [toliau vadinama – Prašymas-2] išduoti mano Prašymo-1 kopiją [...]. Socialinės paramos skyriaus vedėja su manimi bendravo itin grubiai, pakeltu įžeidžiamu balsu ir nemandagiai pasakė, kad jokio Prašymo-1 ji neturi“;

2.4. „[...] laiku negavau reikalingos materialinės pagalbos ir iki šiol nuo 2019 m. rugpjūčio mėn. Savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vedėja neišduoda Prašymo-1 kopijos.“

3. Pareiškėjas Skunde prašo: „nustatyti, ar Socialinės paramos skyriaus vedėja tinkamai atliko savo pareigas; ar nebuvo pažeisti Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio reikalavimai; ar vedėja laikėsi Taisyklėse įtvirtintų prašymų ir skundų nagrinėjimo procedūrų, turėjusių užtikrinti visų aplinkybių objektyvų įvertinimą bei sprendimo priėmimą.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

4. Seimo kontrolierė, siekdama išsiaiškinti Pareiškėjo nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Savivaldybę, prašydama pateikti paaiškinimus dėl Skundo teiginių bei atsakyti į Seimo kontrolierės klausimus.

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Savivaldybė Seimo kontrolierę informavo, pateikė dokumentus bei paaiškinimus, iš kurių nustatyta:

5.1. „Savivaldybėje vienkartinė socialinė parama skiriama ir mokama vadovaujantis Trakų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. vasario 12 d. sprendimu Nr. S1-25 patvirtinto Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Trakų rajono gyventojams teikimo tvarkos aprašo (Trakų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gruodžio 20 d. sprendimo Nr. S1E-238 redakcija) IX skyriaus (toliau

vadinama – Tvarkos aprašas) nuostatais.“

5.2. „Pareiškėjas pirmą Prašymą [Prašymas-1] pateikė 2018 m. gruodžio 6 d. Savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus Socialinių paslaugų poskyrio specialistui socialiniam darbui dirbančiam Lentvario seniūnijoje Liudmilai Belikovai (toliau vadinama - Seniūnijos specialistas). Seniūnijos specialistas Prašymą užregistravo prašymų registracijos žurnale (Pareiškėjas kopijos neprašė). Atsižvelgiant į tai, kad Skyriui per metus pateikiama apie 12 000 prašymų dėl įvairių socialinių išmokų, prašymo kopijos pareiškėjams išduodamos tik jiems paprašius.“

5.3. „Seniūnijos specialistas išnagrinėjo Pareiškėjo pateiktus dokumentus [...]. [...], patikrino jo buities ir gyvenimo sąlygas, surašė buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą bei paruošė dokumentus svarstymui Lentvario seniūnijos socialinės paramos komisijoje (toliau vadinama - Komisija).“

5.4. „Komisijos posėdis įvyko 2018 m. gruodžio 13 d. Komisijos nariai susipažino su prašymu, pateiktais dokumentais ir priėmė sprendimą siūlyti Skyriui skirti Pareiškėjui 1,5 valstybės remiamų pajamų (toliau vadinama – VRP) dydžio vienkartinę pašalpą ligos atveju (183 Eur). Pareiškėjo prašymas su dokumentais ir Komisijos 2018-12-13 posėdžio protokolo Nr. 8 išrašo kopija buvo pateikti Skyriaus Socialinių išmokų poskyrio vyriausiajai socialinių išmokų specialistei Astai Ūsieni (toliau vadinama – Išmokų specialistas) 2018 m. gruodžio 20 d. [...]. Išmokų specialistas perdavė Pareiškėjo prašymą, pateiktus dokumentus, atspausdintus išrašus Skyriaus Socialinių išmokų poskyrio vedėjai Teresai Charukevič (toliau vadinama –Poskyrio vedėjas) 2019-01-04. Poskyrio vedėja tą pačią dieną prašymą užregistravo socialinės paramos apskaitos sistemoje PARAMA.“

5.5. „2019-01-14 Seniūnijos specialistui buvo pateiktas dar vienas Pareiškėjo dokumentas [...]. Poskyrio vedėja išnagrinėjo visus pateiktus dokumentus ir paruošė sprendimo projektą skirti Pareiškėjui 1,5 VRP dydžio tikslinę pašalpą ligos atveju. [...]. Skyriaus vedėja Danutė Zalieckienė 2019-01-24 priėmė sprendimą skirti Pareiškėjui Tvarkos apraše numatytą maksimalaus dydžio tikslinę pašalpą ligos atveju – 183 Eur. Pareiškėjas buvo informuotas dėl tikslinės pašalpos ligos atveju skyrimo, išsiunčiant Jam paštu 2019-01-24 pranešimą dėl išmokos skyrimo Nr. 299.“

5.6. „Atsižvelgiant į tai, kad 2019 metų Savivaldybės biudžetas buvo patvirtintas tik 2019-02-21, kur buvo numatytos lėšos vienkartinėi socialinei paramai skirti ir mokėti, tikslinė pašalpa Pareiškėjui buvo išmokėta 2019 metų kovo mėnesio pradžioje [...].“

5.7. „Kada Pareiškėjas telefonu teiravosi dėl tikslinės pašalpos išmokėjimo ir su kuo kalbėjo, socialinės paramos apskaitos sistemoje PARAMA neužfiksuota (trumpi telefoniniai pokalbiai nefiksuoja). Galimai vienas iš Skyriaus specialistų paaiškino Pareiškėjui, kad dar nepatvirtintas biudžetas ir vienkartinė socialinė parama dar neišmokėta.“

5.8. „Pareiškėjas Seniūnijos specialistui antrą Prašymą [galimai Prašymas-2] pateikė 2019 m. gegužės 6 d. bei vėliau pateikė papildomus dokumentus [...]. Pareiškėjo antras Prašymas buvo svarstytas Komisijos 2019 m. gegužės 30 d. posėdyje, buvo priimtas sprendimas **siūlyti Skyriui pakartotinai neskirti** pareiškėjui tikslinės pašalpos ligos atveju. Pareiškėjo antras Prašymas su dokumentais buvo pateiktas Skyriui, Skyriuje prašymas užregistruotas socialinės paramos apskaitos sistemoje PARAMA 2019-06-07.“

5.9. „Skyriaus vedėjas 2019 m. birželio 7 d. priėmė sprendimą Nr. SR-3514 neskirti Pareiškėjui tikslinės pašalpos ligos atveju. Apie priimtą sprendimą Pareiškėjas buvo informuotas Skyriaus 2019-06-10 raštu Nr. SD-215, kuris buvo išsiųstas registruotu laišku. Kartu su raštu Pareiškėjui buvo grąžinti jo Prašymo originalas ir pateikti dokumentai. Informuojame, kad antro Prašymo kopijos Pareiškėjas taip pat neprašė.“

5.10. „Pareiškėjas 2019 metų vasaros pabaigoje buvo atvykęs į Skyrių, kreipėsi į Poskyrio vedėją (Birutės g. 28, Trakai, 5 kabinetas) su klausimu, kodėl negavo atsakymo į jo pateiktą Prašymą. Poskyrio vedėjas telefonu surinko informaciją (skambinta Seniūnijos specialistui ir Išmokų specialistui, ar Pareiškėjas kreipėsi pakartotinai dėl vienkartinės socialinės paramos, specialistai paaiškino, kad **dar vieno Pareiškėjo Prašymo negavo**) dėl pateiktų Pareiškėjo Prašymų, paklausė pas Pareiškėją, kur pildė dar vieną Prašymą. Pareiškėjas negalėjo iškart atsakyti, kada ir kur pildė Prašymą. Kai Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad jis buvo informuotas dėl tikslinės pašalpos skyrimo 2019 m. sausio mėnesį bei tikslinės pašalpos neskyrimo 2019 m. birželio mėnesį, jis tada pradėjo

teigti, kad dar vieną Prašymą pildė Skyriuje pas Poskyrio vedėją 5 kabinete. Tai neatitinka tikrovės, nes Poskyrio vedėjas nepriima Prašymų (jeigu asmenys kreipiasi dėl vienkartinės socialinės paramos į Skyrių, prašymus priima Išmokų specialistas) ir techniškai 5 kabinete neįmanoma pildyti prašymų, nes kabinetas labai mažas, ten yra tik Poskyrio vedėjos stalas su kompiuterine technika ir nėra sąlygų prašymų pildymui.“

5.11. „Poskyrio vedėja su Pareiškėju bendravo normaliu tonu, bandė paaiškinti, kad trečio Prašymo Seniūnijos specialistas ir Skyrius nei asmeniškai Poskyrio vedėja negavo, o į du kitus Prašymus atsakymai pateikti. Pareiškėjo kaltinimai dėl grubaus ir nemandagaus bendravimo nėra pagrįsti, nes visi Skyriaus specialistai ir Poskyrio vedėjas visada teikia visą informaciją išsamiai ir bendrauja normaliu tonu.“

5.12. „Pareiškėjas Skyriuje niekada neprašė pateikti jo Prašymų kopijų. Nei Skyriaus vedėjas, nei Savivaldybės administracijos direktorius negavo Pareiškėjo skundo (nei žodžiu, nei raštiškai) dėl Poskyrio vedėjo grubaus ir nemandagaus bendravimo su Pareiškėju bei negavo prašymo (nei žodžiu, nei raštiškai) išduoti Prašymų kopijas.“

5.13. „Pareiškėjas gauna Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytą socialinę paramą: periodiškai yra mokama socialinė pašalpa (nuo 2011-05-01 iki 2012-04-30; nuo 2017-07-01 iki 2018-06-30; nuo 2019-01-01 iki dabar); skiriama parama iš Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo lėšų (maisto produktai ir higienos prekės); skiriamos būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos; skirtas socialinis būstas.

2019 m. sausio 24 d. skirta tikslinė pašalpa ligos atveju (183 Eur), kuri išmokėta 2019 m. kovo pradžioje.“

5.14. „Pareiškėjas 2019 m. gruodžio 12 d. Seniūnijos specialistui pateikė Prašymą baldams, buitinei technikai ir namų apyvokos daiktams įsigyti. Prašymas buvo svarstytas Komisijos 2019-12-19 posėdyje. Komisijos nariai *priėmė sprendimą siūlyti Skyriui neskirti* Pareiškėjui vienkartinės pašalpos baldų ir buitinės technikos įsigijimui. Pareiškėjui buvo siūlyta kreiptis dėl rūbų, batų ir kitų daiktų į Lentvario parapijos *caritą*, o dėl baldų, buitinės technikos, buities daiktų, laisvalaikio, remonto ar kitų priemonių į daiktų dalinimosi stotelę DĖKUI, esantį Lentvaryje, Trakų g. 1A, didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėje.“

5.15. „Iš Pareiškėjo pateiktų dokumentų [...] matyti, kad Pareiškėjas nuolat negyvena jam skirtame socialiniame būste Lentvaryje, o gyvena Druskininkuose.

Vadovaujantis Tvarkos aprašo 106 ir 109.1 punktais bei atsižvelgiant į Komisijos rekomendacijas (2019-12-19 protokolo išrašas Nr. 8), 2019 m. gruodžio 27 d. Skyriaus vedėjas priėmė sprendimą Nr. SR-7904 neskirti Pareiškėjui tikslinės pašalpos baldų ir buitinės technikos įsigijimui. Apie priimtą sprendimą Pareiškėjas buvo informuotas Savivaldybės administracijos 2019-12-30 raštu Nr. AP3E-3201, kuris buvo išsiųstas laišku (kopija pridedama), bei 2019-12-31 elektroniniu paštu [...] išsiųstas 2019-12-27 pranešimas dėl išmokos neskyrimo Nr. 3561.“

5.16. „Patikrinus NDNT ir SODROS informacinių sistemų duomenų bazėje nustatyta, kad Pareiškėjui nėra nustatytas darbingumo lygis bei nedarbingumo pažymėjimai buvo išduoti tik trumpam laikotarpiui.“

5.17. „Administracija išsiųs arba išduos Pareiškėjui pateiktų Prašymų kopijas, jei Pareiškėjas paprašys ir nurodys adresą, kur išsiųsti. Tačiau skirti vienkartinės socialinės paramos negali, kol Pareiškėjas nepateiks paramos būtinumą ir pagrįstumą įrodančių dokumentų (Tvarkos aprašo 110.5. punktas „pažymą iš asmens sveikatos priežiūros įstaigos, išrašą iš medicininių dokumentų (forma Nr. 027/a) apie sveikatos būklę ar atliktą operaciją, receptus, vaistų pirkimo čekius, sąskaitas faktūras ir kitus dokumentus, patvirtinančius gydymo metu patirtas išlaidas, kompensacinių priemonių įsigijimo išlaidas (ne senesnius nei 6 mėnesių) ir pan.“ arba Tvarkos aprašo 110.7. punktas „Čekius, sąskaitas faktūras ir kitus dokumentus, patvirtinančius patirtas išlaidas įsigyjant buitinę techniką, namų apyvokos daiktus ir kitus daiktus ar remontuojant būstą patirtas išlaidas;“ arba kitus dokumentus).“

5.18. *Iš Skundo tyrimui pateiktų dokumentų nustatyta:*

5.18.1. Pareiškėjas 2018-12-06 pateikė prašymą vienkartinę pašalpą gauti;

5.18.2. Savivaldybės Lentvario seniūnija patikrino ir 2018-12-06 surašė buities ir gyvenimo

sąlygų patikrinimo aktą Nr. LP-78;

5.18.3. Savivaldybės Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisija 2018-12-13 posėdyje nutarė siūlyti Savivaldybės Socialinės paramos skyriui skirti Pareiškėjui 1,5 VRP dydžio vienkartinę pašalpą (2018-12-13 protokolas Nr. 08);

5.18.4. Savivaldybės Socialinės paramos skyrius 2019-01-24 priėmė sprendimą „Mokėti už 2019-01 183.00 Eur. Išmokos tikslinė paskirtis [...] Ligos atveju.“ Apie išmokos skyrimą Pareiškėjas informuotas 2019-01-24 pranešimu Nr. 299;

5.18.5. Pareiškėjas **2019-05-06 pateikė prašymą (skirti tikslinę pašalpą, vienkartinę pašalpą)** vienkartinei socialinei paramai gauti.

Savivaldybės Lentvario seniūnija patikrino ir 2019-05-14 surašė buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą Nr. LP-39. Akte (10 p.) pažymėta: „Siūlau **neskirti vienkartinės pašalpos**“.

Savivaldybės Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisija 2019-05-30 posėdyje nutarė siūlyti Savivaldybės Socialinės paramos skyriui **neskirti Pareiškėjui vienkartinės pašalpos** (2019-05-30 protokolas Nr. 05).

Savivaldybės Socialinės paramos skyrius 2019-06-07 priėmė sprendimą „**Neskirti tikslinės pašalpos**. Pastaba. 2019 m. kovo mėn. buvo išmokėta tikslinė pašalpa ligos atveju – 183 Eur.“ Apie tikslinės pašalpos neskyrimą Pareiškėjas informuotas 2019-06-07 pranešimu Nr. 1698 („Informuojame, kad 2019-06-07 sprendimu Nr. SR-3514 Jums neskirta tikslinė pašalpa nuo 2019-06-01 iki 2019-06-30“), išaiškinta sprendimo apskundimo tvarka. Pareiškėjas 2019-06-10 raštu informuotas, kad „Vadovaujantis Tvarkos aprašo 106, 109.1 punktais bei atsižvelgiant į Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisijos rekomendacijas (2019-05-30 protokolas Nr. 5) **tikslinė pašalpa Jums neskiriama**.“ Prie rašto pridėta prašymas ir kiti dokumentai (3 lapai);

5.18.6. Savivaldybė 2019-10-21 raštu atsakė į SADM jai persiūtą Pareiškėjo 2019-09-25 prašymą:

„Prašymą dėl vienkartinės pašalpos skyrimo (toliau – prašymas) [...] Lentvario seniūnijoje pateikėte 2018 m, gruodžio 6 d. Prie prašymo buvo pridėti Šv. Jurgio universitetinės ligoninės (Jungtinės Karalystės) 2018-08-16 Išrašymo iš ligoninės aprašymas [...] ir VšĮ Trakų ligoninės 2018-08-20 medicinos dokumentų išrašas Nr. 18-2086, kuriame nurodytas gydymo laikotarpis VšĮ Trakų ligoninės Slaugos ir palaikomojo gydymo skyriuje (nuo 2018-08-17 iki 2018-08-20), Jūsų nusiskundimai, būklė atvykus, taikytas gydymas. Išrašė taip pat nurodyta, kad savavališkai išėjote iš ligoninės, medicinos personalui pareiškęs, kad turite reikalų. Apie išvykimą buvo pranešta policijai. [...]. Dokumentų dėl patirtų išlaidų dėl ligos pridėta nebuvo. Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisijos posėdžio metu (įvyko 2018-12-13) buvo svarstomas Jūsų prašymas dėl vienkartinės pašalpos skyrimo ir priimtas sprendimas rekomenduoti Savivaldybės Socialinės paramos skyriui (toliau – Skyrius) skirti Jums vienkartinę pašalpą ligos atveju 1,5 VRP (VRP – valstybės remiamos pajamos) dydžio. [...].

[...] Skyriaus vedėjas 2019-01-24 priėmė sprendimą skirti Jums Tvarkos apraše numatytą maksimalaus dydžio tikslinę pašalpą ligos atveju – 183 Eur (1,5 VRP), kuri buvo išmokėta 2019 metų kovo mėnesį.

2019-05-06 Jūs vėl pateikėte prašymą vienkartinei socialinei paramai ligos atveju gauti. Prie prašymo pridėjote 2019-05-07 VšĮ Lentvario ambulatorijos medicinos dokumentų išrašo / siuntimo kopiją gastroenterologo konsultacijai ir čekius 19,60 Eur sumai už vibromasažus ir vaistus. Jūsų prašymas su pridėtais dokumentais buvo svarstomas Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisijos posėdžio metu (įvyko 2019-05-30) ir priimtas sprendimas rekomenduoti Skyriui neskirti Jums tikslinės pašalpos ligos atveju. [...] Skyriaus vedėjas 2019-06-07 priėmė sprendimą neskirti tikslinės pašalpos ligos atveju pakartotinai. Apie priimtą sprendimą buvote informuotas 2019-06-10 Skyriaus rastu Nr. SD-215.

Informuojame, kad vadovaujantis Tvarkos aprašo nuostatais prioritetas skiriant vienkartinę socialinę paramą yra teikiamas vienišiams asmenims (pensininkams ir neįgaliesiems), bendrai gyvenantiems asmenims, kai yra keli neįgalieji (vyras ir žmona; vienas iš tėvų ir vaikas su negalia; vienintelis iš tėvų ir vaikas su negalia; abu tėvai ir vaikas su negalia, keli vaikai su negalia ir pan.), bendrai gyvenantiems asmenims, auginantiems 3 ir daugiau vaikų.

Siekiant sumažinti skurdą bei pagerinti Jūsų dabartinę situaciją siūlome Jums kreiptis dėl

rūbų, batų ir kitų daiktų į Lentvario parapijos *Caritą*, o dėl baldų, buitinės technikos, buities daiktų, laisvalaikio, remonto ar kitų priemonių į daiktų dalinimosi stotelę DĖKUI [...].

Primerkiant, kad Jums periodiškai yra mokama socialinė pašalpa (nuo 2011-05-01 iki 2012-04-30; nuo 2017-07-01 iki 2018-06-30; nuo 2019-01-01 iki dabar). Skiriama parama iš Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo lėšų (maisto produktai ir higienos prekės). Patikrinus Jūsų duomenis SODROS duomenų bazėje nustatyta, kad nedirbate nuo 2007-08-23, t. y. jau 12 metų, nuo 2000-09-12 iki 2007-08-23 dirbote tik 246 dienas. Atsižvelgiant į tai, kad esate darbingo amžiaus darbingas asmuo (remiantis Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos duomenų bazės duomenimis, neįgalumas Jums nėra nustatytas) ir gyvenate Lentvario mieste, kur yra daug įmonių, kurios siūlo darbą, be to, iš Lentvario yra labai geras susisiekimas su Vilniaus miestu, siūlome Jums kuo greičiau susirasti darbą ir taip įveikti skurdą. [...].“

Pareiškėjui išaiškinta atsakymo apskundimo tvarka;

5.18.7. Pareiškėjas 2019-10-08 kreipėsi į Savivaldybės merę prašydamas „įtakoti Savivaldybės Socialinės paramos skyrių skirti „piniginę paramą sezoniniams drabužiams bei avalynei; būtiniausiems daiktams įsigyti į socialinį butą; užtikrinti minimalų vartojimo poreikių lygį.“

Savivaldybės merė 2019-11-20 raštu pateikė Pareiškėjui atsakymą;

5.18.8. Pareiškėjas **2019-12-12 pateikė prašymą vienkartinę socialinei paramai gauti (skirti tikslinę pašalpą).**

Savivaldybės Lentvario seniūnija patikrino ir 2019-12-12 surašė buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą Nr. LP-82. Akte pažymėta: „2. Patikrinimo tikslas (pabraukti): **patikslinti pateiktus duomenis apie turimą turta, gaunamas pajamas**, užimtumą, **šeiminę padėtį**, nustatyti, ar bendrai gyvenantys asmenys ar asmuo nėra patyręs socialinės rizikos, kita. [...]. 3. Būstas (pabraukti): nuosavybės teise priklausantis būstas; kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantis būstas, nuomojamas būstas [...]; kita: socialinis būstas; [...]. 5. Pajamos (pabraukti): pastovus darbo užmokestis, pajamos iš turto, pensija, **socialinės išmokos, pašalpos**, kompensacijos, kita: 122 Eur. [...]. 9. Apibūdinimas apie bendrai gyvenančius asmenis ar vieną gyvenantį asmenį, atsižvelgiant į vaiko teisių apsaugos specialistų, policijos, pedagogų, gydytojų išvadas bei giminių, kaimynų ir kitų asmenų nuomonę: asmuo nedirba, registruotas darbo biržoje. Gauna soc. pašalpą ir maisto produktus iš ES paramos [...]. Šiais metais gavo socialinį būstą [...], bet ten negyvena. Lankiausi lapkričio 27 d. ir gruodžio 04 d., durų niekas neatidarė. Kaimynų teigimu, X čia negyvena. Šiuo metu gyvena Druskininkuose. Mokosi <...>. 10. **Tikrinusių asmenų (socialinių darbuotojų, Socialinės paramos komisijos (tarybos) atstovų ir kitų asmenų) išvados ir rekomendacijos (nurodyti): Prašo skirti vienkartinę pašalpą baldų ir buitinės technikos įsigijimui;** 10.1. Skirti socialinę pašalpą [...]: neužpildyta; 10.2. Teikti socialinę pašalpą [...]: neužpildyta; [...]; 11. Neteikti piniginės socialinės paramos, nutraukti ar sustabdyti jos mokėjimą (nurodyti priežastis): neužpildyta.“

Savivaldybės Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisija 2019-12-19 posėdyje nutarė siūlyti Savivaldybės Socialinės paramos skyriui **neskirti Pareiškėjui vienkartinės pašalpos** (2019-12-19 protokolas Nr. 08).

Savivaldybės Socialinės paramos skyrius 2019-12-27 priėmė sprendimą „Neskirti tikslinės pašalpos.“ Apie tikslinės pašalpos neskyrimą Pareiškėjas informuotas 2019-12-27 pranešimu Nr. 3561 („Informuojame, kad 2019-12-27 sprendimu Nr. SR-7904 jums neskirta tikslinė pašalpa nuo 2019-12-01 iki 2019-12-31“), išaiškinta sprendimo apskundimo tvarka;

5.18.9. Savivaldybė 2019-12-30 raštu atsakė į SADM jai persiūtą Pareiškėjo 2019-11-25 prašymą ir į 2019-12-12 prašymą (skirti vienkartinę socialinę paramą). Atsakyme pažymėta: „Pranešame, kad dėl vienkartinės paramos skyrimo Jums buvo siūsti du atsakymai: 1. Trakų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus Dariaus Kvedaravičiaus (2019-10-21 Nr. AP3E-867); 2. Trakų rajono savivaldybės merės Editos Rudelienės (2019-11-20 Nr. MP3E-22).

Nagrinėjant Jūsų kreipimąsi ir prašymą specialistas socialiniam darbui dirbantis Lentvario seniūnijoje du kartus lankėsi (2019-11-27 ir 2019-12-04) Jūsų gyvenamojoje vietoje, adresu <...>, tačiau durų niekas neatidarė. Kaimynų teigimu, Jūs šiame būste negyvenate. Išnagrinėjus kitus dokumentus: VŠĮ Druskininkų ligoninės gydytojo įrašą, mokinių registro duomenų bazės išrašą

(mokatės <...>), **galima daryti prielaidą**, kad šiuo metu gyvenate Druskininkuose.

Jūsų prašymas dėl vienkartinės socialinės paramos skyrimo buvo svarstytas Lentvario seniūnijos Socialinės paramos komisijos 2019-12-19 posėdyje. Komisijos nariai (posėdyje dalyvavo 7 nariai) priėmė sprendimą siūlyti Trakų savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriui neskirti Jums vienkartinės socialinės paramos (tikslinės pašalpos įsigyti baldų).

Vadovaujantis Trakų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. vasario 12 d. sprendimu Nr. S 1-25 patvirtinto Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Trakų rajono gyventojams teikimo tvarkos aprašo (Trakų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gruodžio 20 d. sprendimo Nr. S1E-238 redakcija) IX skyriaus 109.2, 109.3 ir 112 punktais Skyriaus vedėjas 2019-12-27 priėmė sprendimą neskirti Jums tikslinės pašalpos baldų įsigijimui.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai.

6.1. *Viešojo administravimo įstatyme* (VAĮ) reglamentuojama:

6.1.1. *2 straipsnis* – „9. Individualus administracinis aktas – vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam asmeniui ar nurodytai asmenų grupei.“

6.1.2. *3 straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujami šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

6.1.3. *8 straipsnis* – „1. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o taikomos poveikio priemonės (licencijos ar leidimo galiojimo panaikinimas, laikinas uždraudimas verstis tam tikra veikla ar teikti paslaugas, bauda ir kt.) turi būti motyvuotos. [...] 4. Kiekvienam asmeniui, kuriam individualus administracinis aktas yra skirtas arba kurio teisėms ir pareigoms šis individualus administracinis aktas turi tiesioginį poveikį, **ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio akto priėmimo raštu pranešama apie individualaus administracinio akto priėmimą, kartu pridedant individualaus administracinio akto teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą kopiją**, jeigu kiti įstatymai nenustato kitaip. [...]“

6.2. *Vietos savivaldos įstatyme* (VSI) reglamentuojama:

6.2.1. *6 straipsnis* – „1. viena savarankiškųjų savivaldybių funkcijų yra: [...] 43) socialinės pašalpos ir kompensacijų, nustatytų Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme, teikimas.“

6.2.2. *29 straipsnis* – „2. Savivaldybės administracijos direktorius vadovauja savivaldybės administracijai. Jis yra įstaigos vadovas. [...] 8. Savivaldybės administracijos direktorius: 1) tiesiogiai ir asmeniškai atsako už įstatymų, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimų įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje jo kompetencijai priskirtais klausimais; 2) tiesiogiai įgyvendindamas įstatymus, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimus, gali kreiptis į valstybinio administravimo subjektus, leisti įsakymus, privalomus savivaldybės administracijos struktūriniams padaliniais, savivaldybės administracijos filialams – seniūnijoms ir į struktūrinius padalinius neįeinantiems valstybės tarnautojams, taip pat jam priskirtos kompetencijos klausimais – savivaldybės gyventojams ir kitiems savivaldybės teritorijoje esantiems subjektams; 3) organizuoja savivaldybės administracijos darbą, tvirtina savivaldybės administracijos struktūrinių padalinių ir savivaldybės administracijos filialų – seniūnijų veiklos nuostatus, tvirtina savivaldybės administracijos, seniūnijų metinius veiklos planus ir kitus strateginio planavimo dokumentų įgyvendinimą detalizuojančius dokumentus ir kontroliuoja jų įgyvendinimą, atsako už vidaus administravimą savivaldybės administracijoje; [...]“

6.2.3. *30 straipsnis* – „2. Savivaldybės administracija: 1) savivaldybės teritorijoje

organizuoja ir kontroliuoja savivaldybės institucijų sprendimų įgyvendinimą arba pati juos įgyvendina; [...].“

6.3. *Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme* (Įstatymas) reglamentuojama:

6.3.1. *4 straipsnis* – „1. Piniginę socialinę paramą savivaldybės teikia vykdydamos savarankiškąją savivaldybių funkciją, kuri yra finansuojama iš savivaldybių biudžetų lėšų. 2. Savivaldybės taryba tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą, [...].“

6.3.2. *5 straipsnis* – „Piniginės socialinės paramos rūšys yra šios: 1) socialinė pašalpa; 2) būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos (toliau – kompensacijos).“

6.3.3. *20 straipsnis* – „9. **Buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktas yra vienas iš dokumentų teisei į piniginę socialinę paramą nustatyti.**“

6.3.4. *31 straipsnis* – „2. Sprendimas dėl piniginės socialinės paramos skyrimo ar neskyrimo gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.“

6.3.5. *Trakų rajono savivaldybės tarybos 2015-02-12 sprendimu Nr. S1-25 patvirtintuose Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems Trakų rajono gyventojams teikimo tvarkos apraše* (Tvarkos aprašas; galiojanti redakcija nuo 2019-01-01) reglamentuojama:

„3. Piniginės socialinės paramos rūšys yra šios: 3.1. socialinė pašalpa, kurią Trakų rajono savivaldybė teikia vykdydama savarankiškąją savivaldybių funkciją; 3.2. būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos (toliau – kompensacijos), kurias Trakų rajono savivaldybė teikia vykdydama savarankiškąją savivaldybių funkciją; 3.3. **vienkartinė socialinė parama (vienkartinė, tikslinė, periodinė, sąlyginė pašalpa).** [...] 7. Piniginė socialinė parama teikiama vadovaujantis šiais principais: 7.1. *bendradarbiavimo ir dalyvavimo*. Piniginės socialinės paramos teikimas remiasi asmenų, kurie kreipiasi dėl piniginės socialinės paramos, bendruomenės, bendrojo naudojimo objektų valdytojų, nevyriausybinių organizacijų, savivaldybės, valstybės institucijų ir įstaigų bendradarbiavimu ir tarpusavio pagalba; 7.2. *prieinamumo*. Piniginė socialinė parama teikiama taip, kad būtų užtikrintas piniginės socialinės paramos prieinamumas nepasiturintiems gyventojams kuo arčiau jų gyvenamosios vietos; 7.3. *socialinio teisingumo ir veiksmingumo*. Piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudoti turimus išteklius; 7.4. *visapusiškumo*. Piniginė socialinė parama teikiama derinant ją su socialinėmis paslaugomis, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu; 7.5. *lygių galimybių*. Piniginė socialinė parama teikiama užtikrinant nepasiturinčių gyventojų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. [...]. 93. **Vienkartinės socialinės paramos (vienkartinės, tikslinės, periodinės, sąlyginės pašalpos) skyrimas ir teikimas priklauso nuo savivaldybės finansinių galimybių.** 94. Svarbiausias vienkartinės socialinės paramos teikimo tikslas – pasirūpinti, kad vienkartinė socialinė parama būtų teikiama tik tiems bendrai gyvenantiems asmenims arba vienam gyvenančiam asmeniui (toliau šiame skyriuje – asmenims), kurie negali be jos išsiversti ir siekiant išvengti skurdo spąstų. 95. Vienkartinės socialinės paramos teikimo principai: 95.1. teikiama parama turi kuo efektyviau tenkinti remiamų asmenų poreikius, atsižvelgiant į jų socialinę ir materialinę padėtį; 95.2. remiamiesiems asmenims turi būti sudarytos socialinės integracijos sąlygos (t. y., pasitelkti juos visuomenei naudingai veiklai atlikti, skirti vienkartinę socialinę paramą asmenims, patyrusiems socialinę riziką, nepiniginėmis formomis šio Aprašo 75.2 ir 75.4 punktuose nustatyta tvarka), kad jie taptų visiškai arba iš dalies savarankiški. [...]. 96. Vienkartinę socialinę paramą administruoja Skyrius. [...]. 101. Skiriant vienkartinę socialinę paramą, prioritetą teikiamas: 101.1. vienišiesiems asmenims (pensininkams ir neįgaliesiems); [...]; 101.4. skurde gyvenantiems asmenims. 102. **Tikslinė pašalpa skiriama šiais atvejais:** [...]; 102.2. ligos atveju (prioritetą teikiamas onkologijos ligomis sergantiems, sunkios operacijos ar traumos atveju); [...] 102.2.2. sunkios operacijos, **traumos atveju** ir sergantiems kitomis ligomis, pateikus ligą patvirtinančius dokumentus bei dokumentus, patvirtinančius dėl ligos patirtus materialinius nuostolius (čekiai, sąskaitas už 6 mėnesių laikotarpį iki kreipimosi), tikslinės pašalpos dydis – nuo

1 VRP iki 1,5 VRP dydžio; 103. *Periodinė pašalpa skiriama:* [...]. 103.3. *patekus į itin sunkią materialinę padėtį, kai asmenys dėl objektyvių priežasčių* (neįgalumo, senatvės, netekus artimojo giminaičio, *nedarbo* ir pan.) negali patenkinti būtiniausių poreikių, ir pajamos vienam asmeniui per mėnesį neviršija 1,5 VRP dydžio, 6 mėnesiams iki 0,5 VRP dydžio. [...] 105. *Vienkartinė pašalpa skiriama:* [...]; 105.2. *įsigyti būtiniausių baldų, buitinės technikos, namų apyvokos daiktų ar kitų daiktų, vienkartinės pašalpos dydis – nuo 0,5 iki 1,5 VRP dydžio;* [...]. 106. *Vienkartinė socialinė parama šio Aprašo 102–105 punktuose numatytais atvejais ir dydžiais teikiama, atsižvelgiant į situacijos aplinkybes, pateikus šias aplinkybes patvirtinančius dokumentus, vieną kartą per kalendorinius metus.* 109. Vienkartinė socialinė parama neteikiama šiais atvejais: 109.1. nustačius, kad asmenys pateikė neteisingus duomenis apie gaunamas pajamas, apie save ir bendrai gyvenančius asmenis, turtą arba nepateikė paramos pagrįstumą įrodančių dokumentų; 109.2. *kai asmenys seniūnijos specialistui ir (ar) Skyriaus specialistui nesudaro galimybės patikrinti jų gyvenimo sąlygas, pajamas, turtą, užimtumą ir kitas aplinkybes;* 109.3. kai vienkartinės socialinės paramos teikimas nėra gyvybiškai būtinas, t. y., asmenys gali be jos išsiversti; 109.4. kai asmenų vidutinės gaunamos pajamos per mėnesį vienam asmeniui viršija 2,5 VRP dydį per mėnesį (atskiris Apraše nurodytais atvejais – 3,5 VRP dydį per mėnesį); 109.5. kai asmenys atsisako atlikti visuomenei naudingą veiklą. [...]. 111. Seniūnijos specialistas: 111.1. patikrina asmenų gyvenimo sąlygas, turimą turtą, pajamas ir užimtumą, surašo nustatytos formos buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktą ir pateikia Skyriui bei seniūnijos Socialinės paramos komisijai; 111.2. *buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akte pateikia išvadas dėl vienkartinės socialinės paramos skyrimo tikslingumo, nurodo vienkartinės socialinės paramos rūšį, siūlo skiriamos vienkartinės socialinės paramos dydį atsižvelgiant į šiame Apraše nustatytus dydžius, nurodo paramos teikimo būdą (pinigine ar nepinigine forma) arba pateikia siūlymą neskirti vienkartinės socialinės paramos, nurodant motyvus;* [...]. 112. Vienkartinė socialinė parama šio Aprašo nurodytais atvejais skiriama Skyriaus vedėjo ar Skyriaus Socialinių išmokų poskyrio vedėjo sprendimu atsižvelgiant į seniūnijos Socialinės paramos komisijos išvadas ir (ar) rekomendacijas (išskyrus 102.3 ir 102.6 punktuose numatytus atvejus) *ne vėliau nei per 60 dienų nuo prašymo su visais reikalingais dokumentais pateikimo.* Šio Aprašo 108 punkte ir kitais atvejais, kurie nenurodyti šiame Apraše, vienkartinė socialinė parama skiriama Trakų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Skyriaus teikimu atsižvelgiant į seniūnijos Socialinės paramos komisijos išvadas ir (ar) rekomendacijas. 113. *Jeigu priimamas sprendimas neskirti vienkartinės socialinės paramos, Skyrius informuoja apie tai asmenis ir grąžina jiems pateiktus dokumentus.* 134. *Skyriaus specialistai ir seniūnijos specialistai atsako už teisingą dokumentų piniginei socialinei paramai gauti priėmimą ir užpildymą.* 147. *Sprendimas dėl piniginės socialinės paramos skyrimo ar neskrymo gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.* 148. Pareiškimai ir skundai dėl vienkartinės socialinės paramos skyrimo gali būti raštu pateikiami Trakų rajono savivaldybės administracijos direktoriui, Socialinės paramos skyriaus vedėjui.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai:

7.1. 2004-12-13 nutarimas:

„Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybės pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai. Savivaldybių savarankiškumas ir veiklos laisvė pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją – konstituciniai principai (Konstitucinio Teismo 2002-12-24 nutarimas). Konstitucijos nuostata, kad savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai, vertintina kaip šių vietos bendruomenių dalyvavimo valdant šias teritorijas garantija (Konstitucinio Teismo 2001-06-28, 2002-12-24 nutarimai). Kartu pažymėtina, jog Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad savivaldybės veikia laisvai ir savarankiškai, negalima atsieti nuo toje pačioje dalyje įtvirtintos nuostatos, kad *savivaldybių veikimo laisvė ir savarankiškumas yra saistomi Konstitucijoje bei įstatymuose apibrėžtos jų kompetencijos* (Konstitucinio Teismo 2000-06-13, 2002-12-24 nutarimai).

Pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigiama galimybė savivaldybėms įgyvendinti savo kompetenciją, tiesiogiai įtvirtintą Konstitucijoje. Jeigu Konstitucijoje *ar įstatymuose tam tikros funkcijos yra priskirtos savivaldybėms, tai savivaldybės ir vykdo šias funkcijas ta apimtimi, kuria šios yra joms priskirtos.* [...] Tačiau pabrėžtina, kad ir tos funkcijos, kurios priklauso išimtinai savivaldybėms, yra reglamentuojamos įstatymais. Nė viena iš šių funkcijų nereiškia, kad savivaldybės atitinkamoje srityje yra absoliučiai savarankiškos (Konstitucinio Teismo 2002-12-24 nutarimas)“;

7.2. 2012-02-27 nutarimas:

„[...] [...] kaip ne kartą konstatuota Konstitucinio Teismo aktuose, pilietinėje visuomenėje solidarumo principas nepaneigia asmeninės atsakomybės už savo likimą, todėl socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga [...] [...]“;

7.3. 2013-02-07 nutarimas:

„[...] Asmens teisė į socialinę paramą ir apskritai į socialinę apsaugą aiškintina atsižvelgiant į Konstitucijoje įtvirtintus socialinės darnos ir teisingumo imperatyvus. Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas. Tad pagal Konstituciją įstatymų leidėjui kyla pareiga įstatymu nustatyti tokius socialinės paramos teikimo pagrindus ir sąlygas, socialinės paramos rūšis ir dydžius, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pagal išgales stengtis pirmiausia pačiam pasirūpinti savo ir savo šeimos gerove, prisidėti prie visos visuomenės gerovės. [...]“

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) praktika:

8.1. *LVAT 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:*

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.)“;

8.2. *LVAT 2013-03-05 nutartis administracinėje byloje Nr. A556-439/2013* – „[...] Priimant sprendimą dėl konkretaus prašymo (ar kitokio pobūdžio kreipimosi, nepriklausomai nuo tokio dokumento formos) turi būti veikiama paisant pagrindiniame šalies įstatyme – Konstitucijoje įtvirtinto, atkartojamo ir Viešojo administravimo įstatyme, principo, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“;

8.3. LVAT 2014-03-27 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁷⁵⁶-410/2014), be kita ko, nurodyta:

„[...] [...] teisėjų kolegija pažymi, jog Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 25 straipsnis įtvirtina piniginę socialinę paramą gaunančių asmenų pareigas. Šio straipsnio 1 punktą nustato, jog piniginę socialinę paramą gaunantys nepasiturintys gyventojai privalo išnaudoti visas teisėtas kitų pajamų gavimo galimybes [...].

Pirmosios instancijos teismas ginčijamame sprendime teisingai pažymėjo, jog nagrinėjamu atveju vertinamas ne konkrečių pajamų, galimų gauti iš turto nuomos dydžio faktas, o pats faktas, kad asmuo nepateikė jokių įrodymų, kad teisės aktų nustatyta tvarka išnaudojo kitas teisėtas priemones gauti pajamų. [...]“

Tyrimo išvados

9. Atsižvelgus į šio tyrimo metu nustatytas aplinkybes bei į teisinį reglamentavimą, konstatuotina:

9.1. Iš Skundo turinio paaiškėjo, kada jame nurodyti esminiai probleminiai klausimai yra susiję su ginču, kilusiu tarp Pareiškėjo ir Savivaldybės administracijos, priėmus sprendimus neskirti Pareiškėjui tikslinės bei vienkartinės pašalpos. Pažymėtina, jog, vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio 1 dalies nuostatomis, Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Seimo kontrolierių kompetencijai nepriskirtina nagrinėti ginčų viešojo administravimo srityje, todėl Seimo kontrolierė Skundo tyrimo metu nesprendė tarp Pareiškėjo ir Savivaldybės administracijos kilusio ginčo, t. y., nevertino Savivaldybės administracijos priimtų administracinių sprendimų neskirti Pareiškėjui tikslinės ir vienkartinės pašalpų motyvų pagrįstumo.

Skundo tyrimo metu esminė vertintina aplinkybė – Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmai (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjo prašymus dėl vienkartinės socialinės paramos skyrimo ir teikiant Pareiškėjui atsakymus.

9.2. Konstitucijos 52 straipsnyje reglamentuojama, kad ***valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.*** Seimo kontrolierė pažymi, jog valstybė remia ir teikia piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams, kurių darbo, socialinio draudimo ir kitos pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių yra nepakankamos. Teikiant piniginę socialinę paramą, siekiama, kad kiekvienam nepasiturinčiam šalies gyventojui būtų garantuojamos pajamos būtiniausiems poreikiams (maitinimuisi, aprangai, daliniam būsto išlaikymui ir pan.) tenkinti. Piniginė socialinė parama, vadovaujantis Įstatymo nuostatomis, turi būti teikiama vadovaujantis socialinio teisingumo ir veiksmingumo principu, t. y. piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia, didinti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir išvengti skurdo spąstų bei racionaliai naudojant turimus išteklius.

VSĮ 6 straipsnio 1 dalies 43 punkte kaip ***viena iš savarankiškujų savivaldybių funkcijų yra įtvirtintas socialinės pašalpos ir kompensacijų, nustatytų Įstatyme, teikimas.*** Vadovaujantis Įstatymo 4 straipsnio nuostatomis, savivaldybės taryba tvirtina piniginės socialinės paramos teikimo tvarkos aprašą.

9.3. Nagrinėjamu atveju:

9.3.1. nustatyta, kad Pareiškėjas gauna Įstatyme nustatytą socialinę paramą: periodiškai mokama socialinė pašalpa, skiriama parama iš Europos pagalbos labiausiai skurstantiems asmenims fondo lėšų – maisto produktai ir higienos prekės, skiriama būsto šildymo, šildymo, geriamojo, karšto vandens išlaidų kompensacija, skirtas socialinis būstas;

9.3.2. nustatyta, kad Pareiškėjas pirmą prašymą skirti vienkartinę pašalpą pinigais Savivaldybei pateikė 2018-12-06, kuris, patikrinus buities ir gyvenimo sąlygas bei pasiūlius Socialinės paramos komisijai, buvo patenkintas, t. y. 2019-01-24 priimtas sprendimas skirti Pareiškėjui tikslinę pašalpą – 183 Eur.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Pareiškėjas prašyme (ir paskesniuose prašymuose) neprašė

gražinti jo 2018-12-06 pateiktų dokumentų;

9.3.3. Pareiškėjas **2019-05-06 pateikė prašymą** gauti vienkartinę socialinę paramą – **tikslinę pašalpa ir vienkartinę pašalpa**. Šis prašymas, patikrinus buities ir gyvenimo sąlygas bei Socialinės paramos komisijai nepritarus, buvo netenkintas, t. y. priimtas sprendimas „neskirti tikslinės pašalpos“.

Įvertinus Skundo tyrimui pateiktus dokumentus, pažymėtina, kad Pareiškėjo prašymas išnagrinėtas bei informacija pateikta netinkamai:

1) Pareiškėjas pateikė prašymą skirti vienkartinę socialinę paramą – **tikslinę ir vienkartinę pašalpas**.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo akte pateikta išvada – „neskirti vienkartinės pašalpos“, o dėl tikslinės pašalpos nepasisakyta; Socialinės paramos komisija nutarė nesiūlyti skirti vienkartinės pašalpos, o dėl tikslinės pašalpos skyrimo nepasisakė (galimai šio klausimo net nesvarstė), o **Savivaldybės Socialinės paramos skyrius** priėmė sprendimą **neskirti tikslinės pašalpos** (pažymos 5.18.5 punktas), klausimo dėl vienkartinės pašalpos skyrimo, darytina išvada, Skyrius net nesvarstė. Taigi, buvo pažeistos Tvarkos aprašo (pažymos 6.3.5 punktas), kuriame yra nustatytos piniginės socialinės paramos rūšys, iš kurių viena yra **vienkartinė socialinė parama** – tai vienkartinė, tikslinė, periodinė, sąlyginė pašalpos, nuostatos. Kadangi Pareiškėjas prašė skirti dvi pašalpas, dėl abiejų ir turėjo būti priimtas sprendimas;

2) viešojo administravimo subjektai savo veikloje turi vadovautis įstatymo viršenybės, išsamumo, gero administravimo ir kitais principais. Vadovaujantis VAĮ 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintomis nuostatomis, priimdami **individualų administracinį aktą**, viešojo administravimo subjektai (Savivaldybės administracija) savo administracinį sprendimą turi pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis.

Socialinės paramos skyriaus priimtas sprendimas (2019-06-07) neskirti Pareiškėjui tikslinės pašalpos yra individualus administracinis aktas. Nustatyta, kad sprendime nėra nurodyti motyvai (nėra įstatyminio pagrindo, individualios argumentacijos) neskirti tikslinės pašalpos, o apie vienkartinę pašalpą apskritai nepasisakyta (pažymos 5.18.5 punktas). Sprendimo apskundimo tvarka išaiškinta.

Pažymėtina ir tai, kad 2019-06-07 pranešime Nr. 1698 (apie priimtą sprendimą dėl tikslinės pašalpos neskyrimo) taip pat nėra nurodyti sprendimo priėmimo motyvai, nėra aiški pateikiama informacija – „tikslinė pašalpa neskirta nuo 2019-06-01 iki 2019-06-30“ (sprendime tokios informacijos nėra). Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad 2019-06-10 rašte Pareiškėjas informuotas, kokiais Tvarkos aprašo punktais (taip pat ir Socialinės paramos komisijos rekomendacijomis) vadovaujantis buvo priimtas sprendimas neskirti tikslinės pašalpos (dėl vienkartinės pašalpos nepasisakyta), tačiau punktų reikšmė nepaiškinta;

3) pažeidžiant VAĮ 8 straipsnio 4 dalies („kiekvienam asmeniui, kuriam individualus administracinis aktas turi tiesioginį poveikį, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio akto priėmimo raštu pranešama apie individualaus administracinio akto priėmimą, kartu pridodant individualaus administracinio akto teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą kopiją“) nuostatas, Pareiškėjui nepateiktos sprendimo kopijos;

9.3.4. Pareiškėjas **2019-12-12 pateikė prašymą** skirti vienkartinę socialinę paramą – **vienkartinę pašalpa**. Šis prašymas, patikrinus buities ir gyvenimo sąlygas bei Socialinės paramos komisijai nepritarus, nebuvo patenkintas, t. y. priimtas sprendimas „neskirti vienkartinės pašalpos“.

Įvertinus Skundo tyrimui pateiktus dokumentus, pažymėtina, kad Pareiškėjo prašymas išnagrinėtas bei informacija pateikta netinkamai:

1) vadovaujantis Įstatymo nuostatomis, buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktas yra vienas iš dokumentų teisei į piniginę socialinę paramą nustatyti. Nustatyta, kad 2019-12-12 buities ir gyvenimo sąlygų patikrinimo aktas nėra tinkamai užpildytas (pažymos 5.18.8 punktas): 10 akto punkte nėra tikrinusių asmenų išvados ir rekomendacijų, kai kurios grafos neužpildytos;

2) Socialinės paramos skyriaus priimtas sprendimas (2019-12-27) neskirti Pareiškėjui tikslinės pašalpos yra individualus administracinis aktas. Nustatyta, kad sprendime nėra nurodyti motyvai (nėra įstatyminio pagrindo, individualios argumentacijos) neskirti vienkartinė pašalpos.

Sprendimo apskundimo tvarka išaiškinta.

Pažymėtina ir tai, kad 2019-12-27 pranešime Nr.3561 (apie priimtą sprendimą dėl vienkartinės pašalpos neskyrimo) taip pat nėra nurodyti sprendimo priėmimo motyvai, nėra aiški pateikiama informacija – „tikslinė pašalpa neskirta nuo 2019-12-01 iki 2019-12-31“ (sprendime tokios informacijos nėra).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Savivaldybė vienu ir tuo pačiu raštu (2019-12-30) atsakė į SADM persiustą Pareiškėjo 2019-11-25 prašymą bei pateikė informaciją dėl vienkartinės pašalpos neskyrimo (pažymos 5.18.9 punktą). Šiame rašte nurodyti Tvarkos aprašo punktai, kuriais vadovaujantis neskirta vienkartinė pašalpa, tačiau jų nuostatos nepaaiškintos. Pažymėtina, kad Pareiškėjui negražinti dokumentai, pateikti kartu su 2019-12-12 prašymu, kaip tai nustatyta Tvarkos aprašo 113 punkte;

3) pažeidžiant VAĮ 8 straipsnio 4 dalies („kiekvienam asmeniui, kuriam individualus administracinis aktas turi tiesioginį poveikį, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio akto priėmimo raštu pranešama apie individualaus administracinio akto priėmimą, kartu pridodant individualaus administracinio akto teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą kopiją“) nuostatas, Pareiškėjui nepateikta sprendimo kopija.

10. Vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 21 punktu, Seimo kontrolieriai turi teisę pasisakyti (teikti siūlymus ar pastabas) dėl viešojo administravimo gerinimo net ir klausimais nepriskirtais Seimo kontrolieriaus kompetencijai. Pagal Seimo kontrolierių įstatymo 19² straipsnio nuostatas, Seimo kontrolierių įstaiga yra nacionalinė žmogaus teisių institucija (NŽTI). **Svarbiausi NŽTI tikslai** – pasisakyti įvairiais žmogaus teisių klausimais ir, bendradarbiaujant su visuomene, kelti aktualias žmogaus teisių problemas, atlikti kitas pagrindines NŽTI funkcijas, apibrėžtas JT Generalinės Asamblėjos priimtoje rezoliucijoje.

Seimo kontrolierė atkreipia dėmesį į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą. Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Pažymėtina, kad VAĮ sudaro prielaidas įgyvendinti šią Konstitucijos nuostatą; nustato viešojo administravimo principus, garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Pagal VAĮ nuostatas, viešojo administravimo subjektai savo veikloje privalo vadovautis įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų bei **gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.** „Geras administravimas, įtvirtintas kaip asmenų subjektinė teisė, viešojo administravimo subjektus ne tik įpareigoja paisyti teisinių reikalavimų, bet taip pat suteikia asmenims šios teisės įgyvendinamumo garantiją jų santykiuose su administraciniais organais“.

Konstitucinis valstybės įstaigų paskirties tarnauti žmonėms principas (Konstitucijos 5 str. 3 d.) suponuoja jų pareigą užtikrinti palankiausią žmogaus teisių įgyvendinimo režimą ir ginti bei saugoti šias teises, pačioms jų nepažeisti.

LVAT ne kartą yra konstatavęs, kad VAĮ 8 straipsnio nuostata reiškia, jog „akte turi būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą, o motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. **Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus** (LVAT 2010 m. rugpjūčio 24 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A756-450/2010, 2010 m. lapkričio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A556-15/2010 ir kt.).“ LVAT ne kartą akcentavo, kad VAĮ 8 straipsnio 1 dalimi „iš esmės yra siekiama užtikrinti, jog asmeniui, dėl kurio yra priimtas atitinkamas

individualus administracinis aktas, būtų žinomi šio akto priėmimo teisinis bei faktinis pagrindai bei motyvai. Individualus administracinis aktas paprastai turi būti toks, kad iš jo būtų galima suprasti visuomeninių santykių esmę, subjektus, dalyvaujančius šiuose santykiuose, būtų aiškus tų visuomeninių santykių teisinis kvalifikavimas (LVAT 2016 m. rugsėjo 1 d. nutartį administracinėje byloje eA-1922-662/2016, 2016 m. balandžio 26 d. nutartį administracinėje byloje eA-509-756/2016 ir kt.).“

Tyrimo metu nustatyta, kad nagrinėjant Pareiškėjo prašymus dėl vienkartinės socialinės paramos skyrimo buvo pažeisti gero administravimo, atsakingo valdymo principai, t. y. administraciniai sprendimai priimti nesilaikant teisės aktų nuostatų.

„Administracinių teisinių santykių, susiklostančių tarp privačių asmenų ir valdžios institucijų, ypatumai lemia, kad privatus asmuo juose yra silpnesnioji pusė. Tokia teisinė asmens padėtis lemia, kad santykyje su viešąja administracija kilus neaiškumams, teisė aiškintina jo naudai, siekiant subalansuoti nelygias šalių pozicijas bei garantuoti asmens, kaip silpnesnės šalies, apsaugą. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas „Dėl kai kurių teisės aktų, kuriais reguliuojami valstybės tarnybos ir su ja susiję santykiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir įstatymams“). **Seimo kontrolierė akcentuoja**, jog viešojo administravimo institucijų (nagrinėjamu atveju – Savivaldybės) veikla turi būti organizuojama taip, kad asmenims (pareiškėjams), kurie kreipiasi į šias institucijas, nekiltų abejonių dėl institucijos nešališkumo ir objektyvumo.

Vadovaujantis Tvarkos aprašo 134 punktu, skyriaus specialistai ir seniūnijos specialistai atsako už teisingą dokumentų piniginei socialinei paramai gauti priėmimą ir užpildymą. Kadangi Savivaldybės administracijos direktorius vadovauja Savivaldybės administracijai (pažymos 6.2 punktas), tiesiogiai ir asmeniškai atsako už įstatymų, Savivaldybės tarybos sprendimų įgyvendinimą, Savivaldybės administracijos direktoriui teiktina rekomendacija dėl nustatytų pažeidimų ištaisymo bei veiklos tobulinimo.

11. Apibendrinus pateiktas išvadas, konstatuotina, kad sprendžiant klausimą dėl vienkartinės socialinės paramos skyrimo Pareiškėjui buvo pažeistos VAĮ, Įstatymo, Tvarkos aprašo nuostatos, taigi Pareiškėjo skundas pripažintinas pagrįstu.

12. Atkreiptinas Pareiškėjo dėmesys į tai, kad:

12.1. vadovaujantis Įstatymo (pažymos 6.3 punktas), Tvarkos aprašo (pažymos 6.4 punktas) nuostatomis, sprendimai dėl piniginės socialinės paramos skyrimo ar neskyrimo skundžiami Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka, t. y. teismui.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys: 2009 m. vasario 2 d., Nr. 3K-3-25/2009, 2009 m. birželio 8 d., Nr. 3K-3-252/2009):

„Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje įtvirtintos asmens teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo procesinė tvarka ir sąlygos yra nustatytos specialiuosiuose įstatymuose, ir tam, kad ši teisė būtų įgyvendinta tinkamai, šios tvarkos būtina laikytis. Konstitucines nuostatas konkretizuoja ir detalizuoja civiliniai, baudžiamieji ir administraciniai (tiek procesiniai, tiek tam tikru aspektu ir materialiniai) įstatymai, [...]“

12.2. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo doktrinoje yra konstatavęs, jog „Asmeniui teikiama socialinė parama neturi virsti privilegija, ji neturi sudaryti prielaidų asmeniui pačiam nesiekti gauti didesnių pajamų, nesistengti ieškoti galimybių užtikrinti sau ir savo šeimai žmogaus orumą atitinkančias gyvenimo sąlygas“. Taigi, asmenys, prieš kreipdamiesi dėl socialinės paramos, visų pirma patys turi būti aktyvūs ir išnaudoti visus kitų pajamų gavimo būdus.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia:

X skundą dėl Trakų rajono savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo) pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

14. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14, 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė *Trakų rajono savivaldybės administracijos direktoriui rekomenduoja:*

14.1. atkreipti dėmesį į pažymos 9.3.3, 9.3.4 punktuose pateiktas išvadas, imtis administracinių priemonių pažeidimams ištaisyti: kad sprendimai dėl socialinės paramos skyrimo būtų motyvuoti, pagrįsti teisės aktų nuostatomis, asmenims būtų pateikiami argumentuoti atsakymai;

14.2. grąžinti Pareiškėjui prašomus (jo pateiktus) dokumentus;

14.3. pavesti Savivaldybės (seniūnijos) pareigūnams išsiaiškinti šiuo metu (karantino metu) Pareiškėjo gyvenimo sąlygas, esant poreikiui, teikti pagalbą bei, gavus Pareiškėjo prašymą, spręsti klausimą dėl socialinės paramos (periodinės, tikslinės pašalpos ir pan.) skyrimo.

Prašytume apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Seimo kontrolierę ir Pareiškėją informuoti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y., **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Milda Vainiutė